



*ecologie als smeerolie*



**Ecologie als smeerolie bij planontwikkeling**



## ***Niet in mijn achtertuin***

Nieuwbouwprojecten ontmoeten veel weerstand bij omwonenden. Iedereen vindt het belangrijk dat er aandacht wordt geschonken aan huisvesting, maar ... niet in mijn achtertuin.

Rationele en irrationele argumenten worden gebruikt om vooral een andere locatie te zoeken voor de nieuwbouw. Zeker sinds de invoering van de Flora en Faunawet worden aan de al dan niet vermeende aanwezigheid van beschermde dieren en planten argumenten ontleend als onderbouwing van de afwijzing. Naast de eigen verantwoordelijkheid van de gemeente, projectontwikkelaar of corporatie is het, ook voor het ontwikkelen van draagvlak, verstandig aandacht te schenken aan het al dan niet voorkomen van beschermde dieren en planten – ook in de bebouwde kom. Met een groeninrichting op ecologische principes gebaseerd kunnen veel problemen worden ondervangen of voorkomen. Ook in het kader van de verplichte waterparagraaf in een bestemmingsplan of bij een omvangrijk nieuwbouwproject is aandacht voor ecologie sterk aan te bevelen.

Door al in de planningsfase een onafhankelijk ecooloog te raadplegen kunnen problemen in latere fases worden voorkomen. Deze onafhankelijkheid is vaak noodzakelijk omdat deze niet is gecommiteerd met problemen uit het verleden en sneller geaccepteerd wordt als objectief.

Zichtbaar rekening houden met aanwezige natuurwaarden is meestal niet of nauwelijks kostenverhogend. Vaak gaat het om net iets anders vormgeven van de groenstructuur of in een andere periode van het jaar starten van de werkzaamheden. De meerkosten vallen in ieder geval in het niet ten opzichte van het verlies aan bouwrente, gedeerde inkomsten of het verlies aan goodwill onder de bevolking en de controlerende instanties.

Een 'graag in mijn achtertuin' kunnen we niet garanderen, maar veel problemen en procedures kunnen wel worden voorkomen.







## **Werkwijze**

In veel gevallen is een uitgebreid onderzoek naar het voorkomen van beschermde planten en dieren niet zinvol. Al na één terreinbezoek kan duidelijk zijn wat de potentieel voorkomende dieren of planten zijn. Zeker bij plannen over een gering oppervlakte raden wij aan om te starten met een zogenoemde **quick scan**: een eenmalig terreinbezoek en een summier rapportage.

Als blijkt dat er aanwijzingen zijn dat er wel beschermde planten of dieren voorkomen, is een aanvullend veldonderzoek noodzakelijk. Dat onderzoek moet worden uitgevoerd in het juiste seizoen en met (wettelijk) aanvaarde technieken en intensiteit. Daarom is het noodzakelijk om de ecoloog er al in een zeer vroeg stadium bij te betrekken. Het werk van de ecoloog kan dan parallel aan de overige voorbereidingen worden uitgevoerd.

Zulke aanvullende onderzoeken zijn vaak tijdrovend en daardoor vrij duur. Voor een goed onderzoek naar vleermuizen (alle vleermuizen in Nederland zijn beschermd en ook in de bebouwde kom worden ze veelvuldig aangetroffen) zijn minstens acht terreinbezoeken tijdens gunstige inventarisatieomstandigheden noodzakelijk. Het komt geregeld voor dat een dergelijk

onderzoek zich over verscheidene jaren uitstrekt door ongunstige omstandigheden in het seizoen. Bij omvangrijke plannen (nieuwe woonwijk, rijksweg of andere MER-plichtige ontwikkelingen) is zo'n uitgebreid onderzoek verplicht en redelijk goed inpasbaar. Bij middelgrote ontwikkelingen kan het een blok aan het been zijn. Tijdige planning kan dan veel vertraging voorkomen.

Bij grootschalige projecten of ontwikkelingen op een gevoelig terrein is communicatie en voorlichting van groot belang. Veel bezwaarschriften blijken namelijk voort te vloeien uit onvoldoende informatie. Door al bij de planvorming zichtbaar rekening te houden met de natuurwaarden en deze te integreren in het project én hierover overleg te hebben met omwonende en belangenverenigingen wordt vertraging voorkomen. In zulke gevallen wordt als uitgangspunt bij het schrijven van de inrichtingsplannen de aanwezigheid van beschermde planten en dieren genomen. De plannen worden dan zo ontwikkeld, dat de eventueel aanwezige dieren en planten geen schade ondervinden. Er wordt als het ware gecompenseerd alsof hiervoor verplichting is. Door duidelijk de verantwoordelijkheid te accepteren voor de bescherming van natuurwaarden en voor de kwaliteit van de







leefomgeving worden de oorspronkelijke plannen makkelijker geaccepteerd. U voert dan uit wat naar verwachting anders via een procedure wordt afgedwongen. U verliest dan geen tijd en geld met tijdrovende procedures. Bovendien zijn dergelijke maatregelen in de planfase eenvoudiger in te passen dan later toe te voegen. En tot slot krijgt u gewoon een beter resultaat. Een vroegtijdig advies is hiervoor noodzakelijk – de plannen mogen nog geen concrete vorm hebben gekregen. Zeer belangrijk voor deze methode is het verkrijgen van draagvlak binnen de natuurbeschermingsorganisaties en omwonenden. Als zij de plannen ondersteunen zal de provincie en het rijk (het bevoegde gezag) de ontwikkeling sneller goedkeuren. Om de instemming van de natuurbeschermingsorganisaties en omwonenden te verkrijgen is actieve, zeer vroegtijdige en openhartige communicatie nodig. De gesprekspartners moeten invloed op de uiteindelijke vormgeving kunnen hebben.

De kunst is hierbij uiteraard om de belangen van de opdrachtgever tot haar recht te laten komen. Ervaring leert dat een onafhankelijk en deskundig adviseur in zulke gevallen veel van de wensen van de opdrachtgever bereikt. Uitsluitend gebruik maken van de standaard voorlichting en inspraak aan het eind van de procedure lokt vaak negatieve reacties uit. De omwonenden voelen zich overvallen en het is makkelijk bezwaar maken tegen plannen van een gemeente, projectontwikkelaar of corporatie. Door de omwonenden en belangengroepen te betrekken bij de planontwikkeling leeft het idee meer en wordt er minder snel 'neen' geroepen en bezwaar ingediend.



# ***Wettelijke verantwoordelijkheid***

Er zijn verschillende wetten en regels waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwikkelen van bouwplannen. De belangrijkste nationale wetten op het gebied van natuurbescherming zijn de Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet '98. In het kort komt het neer op bescherming van soorten via de Flora en Faunawet en bescherming van gebieden via de Natuurbeschermingswet '98.

In de Flora en Faunawet is naast een algemene zorgplicht voor planten en dieren, een lange reeks beschermde planten en dieren opgenomen. Deze beschermde planten en dieren zijn onderverdeeld in drie categorieën:

1. beschermd en geen ontheffing nodig;
2. beschermd en meestal een ontheffing nodig;
3. strikt beschermd en altijd een ontheffing nodig.

De zogenoemde Natura 2000 omvat strikt beschermde natuurgebieden die via de Natuurbeschermingswet 98 zijn beschermd. Als een project in of nabij een Natura 2000-gebied ligt is altijd een zogeheten afdoend onderzoek noodzakelijk. Nabij is hier een betrekkelijk begrip; voor de vestiging van een boerderij is een afstand van drie kilometer van een verzuringgevoelig Natura 2000-gebied al reden voor een uitvoerig onderzoek naar de effecten.

De beide Nederlandse wetten zijn direct afgeleid van de Europese Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. Door een verwijzing naar deze richtlijnen zijn deze ook van kracht. Zowel in de beide wetten als in de richtlijnen is een onderzoeksverplichting opgenomen. Naast voornoemde wetten en richtlijnen zijn er verschillende verdragen die door de wetgever zijn afgesloten. Ook deze hebben daarmee kracht van wet. De belangrijkste zijn:

- **Conventie van Bonn**  
bescherming van trekkende dieren en hun habitat, inclusief vleermuizen via het Batsagreement
- **Conventie van Bern**  
bescherming van Europese wilde planten en dieren en hun habitat
- **Conventie van Ramsar**  
bescherming van 'wetlands' (waterrijke natuur) van internationale betekenis
- **Conventie van Firenze**  
bescherming van waardevolle landschappen

Naast de voornoemde natuurbeschermingsovereenkomsten, is er wet- en regelgeving van belang op het gebied van cultuurhistorie en archeologie. Ook zal in de meeste gevallen een watertoets moeten worden uitgevoerd (verplicht via nationale en internationale wetten en richtlijnen).









## ***Inrichting en beheer***

Uit talloze onderzoeken is bekend dat mensen zich in een omgeving met groen prettiger voelen, dan in een wijk waar dat volledig ontbreekt. Plantsoenen, laanbomen en parken verzachten de leefomgeving. Plantsoenen die op traditionele wijze zijn aangelegd en beheerd worden zijn duur in onderhoud. De belangrijkste oorzaak hiervan is de noodzaak te blijven voldoen aan een op de tekentafel ideaal voorgesteld beeld met strak geschoren gazons en bloemrijke borders. Ook de afschrijving- en investeringskosten zijn zeer hoog. Zo gaat een traditioneel gazon maximaal 15 tot 20 jaar mee en moet dan opnieuw worden aangelegd. Bloemperken hebben een nog snellere afschrijvingstijd. Vaak wordt in het openbare groen daarom gekozen voor het planten van groenblijvende heesters. Helaas geven dergelijke plantsoenen al snel een verwaarloosde indruk.

Wij adviseren daarom vaak voor het inrichten volgens ecologische principes. Dat betekent dat bijvoorbeeld planten worden gekozen die zich thuis voelen in de stad en goed gedijen op de vaak voedselarmere grond aldaar. Het voordeel hiervan is dat er dan niet intensief bemest, beregend of gemaaid hoeft te worden. Zulke plantsoenen hebben een flexibel karakter zodat ook na werkzaamheden er geen grootschalige herinrichting nodig is. Voor zulke plantsoenen is er feitelijk geen financiële afschrijving nodig. Uiteraard is het niet altijd mogelijk of zinvol een 'ecologisch' plantsoen aan te leggen. Uit de praktijk blijkt dat plantsoenen op ecologische grondslag aangelegd, ongeveer half zo duur zijn in onderhoud als traditionele plantsoenen.



## ***Natuur van de bebouwde kom***

Ook in de bebouwde kom worden beschermde dieren aangetroffen. Sommige dieren, zoals de laatvlieger (een vleermuis), worden zelfs vrijwel uitsluitend binnen de stad aangetroffen. Daarom moet ook daar zorgvuldig worden omgegaan met de aanwezige dieren. Het hoeft geen belemmering te zijn voor bouwplannen of renovatie; die dieren komen niet voor niets juist in de stad voor.

Het leefgebied 'stad' wordt gekenmerkt door een sterke afwisseling aan groeiplaatsen: parken en bermen naast verharde wegen met laanbomen. Woningen en andere gebouwen vormen een aparte categorie waar planten en dieren van profiteren. In woonwijken zijn katten vaak de enige aanwezige stadsroofdieren. In buitenwijken of industrieterreinen kan soms een vos leven. Duiven en eenden worden vaak bijgevoerd en zijn mede daardoor

alom aanwezig. De aanwezigheid van hondenuitlaatterreintjes geeft plaatselijke overbemesting in stadsparken en plantsoenen.

Een stad vormt een ander leefgebied dan het omliggende land. Er leven daarom andere planten en dieren. Soms zijn dat zeldzame en beschermde dieren of planten. Bij renovatie of nieuwbouw is het altijd van belang hiermee rekening te houden. Te denken valt aan het voorkomen van vleermuizen, gierzwaluwen en muurplanten. Op nieuwbouwtterreinen worden vaak rugstreppadden gevonden.

Stadsnatuur moet tegen een stootje kunnen: zij moet poepende honden en voetballende kinderen kunnen verdragen en zich 'lekker' voelen tussen auto's en huizen.







## **Planning**

Een goed ecologisch advies start met een inventarisatie van planten en dieren. Daarvoor moet het gebied worden bezocht en onderzocht, en worden relevante gegevens uit eerdere waarnemingen van derden opgevraagd. Verder worden de algemene karakteristieken van het gebied, zoals bodem, grondwater en ligging,



opgezocht. Met de gegevens kan worden beoordeeld of een geplande ontwikkeling mogelijk is. De inventarisatie kan ook gebruikt worden voor het schrijven van een inrichting- of beheerplan.

Voorafgaand aan een ruimtelijke ontwikkeling – een bouwplan – is het verplicht te onderzoeken of beschermde planten en dieren schade ondervinden van de plannen. Els & Linde B.V. heeft zeer veel ervaring in dergelijke onderzoeken. Door de nauwe samenwerking met mr. J.R. Dobbelsteijn Bisschops, gespecialiseerd in het ruimtelijk ordeningsrecht, worden juridische complicaties voorkomen.

Inventariseren is seizoenswerk. Het juiste inventarisatiemoment is afhankelijk van de soortgroep of zelfs van de soort. Buiten het seizoen kan slechts een beperkte indruk van het voorkomen van planten en dieren worden onderzocht. Op dat moment moeten eerdere inventarisaties worden gebruikt bij de beoordeling.

Naast het juiste seizoen is het van belang dat er voldoende inspanning wordt gedaan om de beschermde soorten aan te tonen. Even een paar uurtjes 'rondhollen' wordt niet geaccepteerd als een afdoend onderzoek. Uiteraard moeten de verschillende inventarisatietechnieken op een juiste manier worden toegepast en moeten de condities optimaal zijn voor de inventarisatie.









Els & Linde B.V.  
P.J.H. van der Linden  
Dr. A.R. Holplein 1  
4031 MB Ingen  
0344 - 603003  
06 - 27564247  
[vanderlinden@elsenlinde.nl](mailto:vanderlinden@elsenlinde.nl)